

LA GCC VISTA PER UNA PROFESSIONAL DE LA LINGÜÍSTICA

Una eina formidable per als professionals

JANET DECESARIS

Sempre és una tasca grata avaluar una feina ben feta i l'obra dirigida per Joan Solà, Maria-Rosa Lloret, Joan Mascaró i Manuel Pérez Saldanya representa precisament això: feina, i molta, i, a més, ben feta.

Ja que en els últims anys lingüistes de renom de diverses llengües han dut a terme projectes col·lectius de gramàtiques descriptives detallades (hi ha els casos del català, de l'italià, del castellà i de l'anglès), caldria preguntar: ¿I per què es fan ara? Les raons són diverses i segurament diferents en cada cas, però en podem destacar dues: primera, en l'últim mig segle s'ha estudiat el llenguatge humà intensament, de manera que avui ens sembla que l'entendem millor que en èpoques anteriors, però aquests avenços encara han repercutit poc en les descripcions de les llengües; segona, en la societat moderna de la informació, la llengua ocupa un espai important perquè és el vehicle a través del qual es comunica tot i, per tant, convé intentar entendre-la.

La *Gramàtica del català contemporani* és una obra molt ambiciosa: proporcionar una descripció de la fonologia, la morfologia i la sintaxi de la llengua basada en anàlisis fetes a fons, sense voler fer bandera d'un determinat marc teòric, no és una tasca fàcil. L'obra compleix les múltiples expectatives que la seva publicació ha generat: serà l'obra de referència per a molts professors de secundària i universitaris, de consulta imprescindible i contínua, no perquè la seva lectura sigui obligatòria en una assignatura (que ho serà, segur) sinó perquè explica les complexitats de la llengua d'una manera planera que invita a la reflexió, que és el primer pas cap a la comprensió. Però serà també imprescindible, per la mateixa raó, a tots els professionals de la llengua en general i a qualsevol lector culte.

Celebro molt especialment la inclusió de capítols interessantíssims sobre l'estructura sil·làbica (de Maria-Rosa Lloret) i l'entonació (de Pilar Prieto), dos temes de fonologia no prou representats en moltes descripcions del català. En morfologia l'obra va més enllà dels temes obligats de flexió, derivació i composició (per cert, tots molt ben explicats) i considera altres elements lèxics. No és d'estranyar, però, que el que domina en aquesta gramàtica descriptiva sigui la sintaxi, i ¡quina sintaxi! Les explicacions detallades i entenedores, fonamentades en una gran quantitat de dades que formen part de l'exposició, i la qualitat de l'argumentació són admirables. Tot plegat, cal esperar que les anàlisis realitzades serveixin de punt de partida per a molts nous estudis sobre el català i de base per comparar el català amb altres llengües, perquè aquesta obra marca, sens dubte, un "punt i a part" en la descripció de la llengua.

Si la GCC és una obra tan bona com acabo de proclamar, ¿hi queda res que es podria haver fet millor? Doncs sí, alguna cosa hi ha, i confio que els quatre lingüistes responsables de la direcció comprendran que els comentaris que faig tot seguit els faig amb esperit de crítica constructiva.

Penso que hauria estat útil un capítol que expliqués les bases de la descripció lingüística, sobretot de cara al lector culte però no expert en lingüística, interessat en la llengua però sense gaires coneixements d'organització gramatical ni formació específica en l'argumentació lingüística. En aquesta obra, una gramàtica descriptiva del català, s'inclou un capítol preliminar que ens defineix la noció de català, però no n'hi ha cap que ens presenti les eines i mètodes de descripció que es faran servir per a confeccionar la gramàtica. El primer capítol de morfologia (de Joan Mascaró) i el corresponent a la part de sintaxi (de Maria Lluïsa Hernanz) compleixen aquesta funció en part, però no del tot. Aquests capítols preliminars ens situen bé respecte al contingut de les respectives parts de l'obra, però ens hi

Hauria estat útil un capítol que expliqués les bases de la descripció lingüística de cara al lector no expert en lingüística

falten encara els fonaments de la gramàtica descriptiva i de l'estructura del llenguatge que ens ajudessin a entendre com encaixa la gran quantitat d'informació que se'ns dona al llarg dels tres volums per formar un sol conjunt: la llengua catalana.

Malgrat l'esforç considerable per unificar la terminologia emprada per tots els autors, hi queda encara una certa diversitat d'expressions que pot dificultar la comprensió per part de lectors no experimentats en aquest camp. N'esmento un exemple, tret de la part de sintaxi: al capítol 1 es parla de "l'el·lipse del subjecte", que és una característica de les llengües de "subjecte nul"; al capítol 4 es parla de "subjecte implícit", i al capítol 6, de "pronoms buits"; però el fenomen és sempre el mateix: el fet que en català és gramatical una oració com *Vindrà demà*, sense subjecte superficial.

Als índexs, molt ben concebuts i de gran utilitat, a vegades hi manca informació. Només un exemple: si busquem el concepte d'*argument*, hi trobem relativament poques referències, quan, de fet, a la GCC hi ha molta informació sobre aquest concepte (el

capítol 20, "L'infinitiu", d'Àlex Alsina, per exemple, en parla extensament). Són detalls petits, fàcilment millorables, que s'aniran veient a mesura que s'utilitzi l'obra.

Les referències bibliogràfiques seran la base per a molts treballs nous sobre la llengua; amb aquesta aportació s'ha fet un gran servei a la comunitat universitària, que ara disposarà d'una informació extensa, ordenada i actualitzada. Tres comentaris sobre aquest aspecte: 1) m'ha agradat molt trobar la informació bibliogràfica al final de cada capítol (en definitiva, la majoria dels lectors no farà una lectura lineal dels tres volums sinó que llegirà el capítol o les seccions que li interessin en un moment determinat) i tenir-la també novament, tota junta, al final de l'obra; 2) s'haurien de revisar algunes entrades, que mostren certa vacil·lació en les referències als llocs de publicació estrangers. També hi ha algun error ortogràfic (pocs, però) en llengües estrangeres, i algun cas d'un article amb dues fitxes diferents (l'article de Vallduví 1994 al *Journal of Pragmatics*); 3) sorprèn la decisió de no incloure el nom de l'autor o dels autors en cada fitxa bibliogràfica, atès que l'extracció automàtica d'informació és cada vegada més freqüent i l'ús de ratlles per evitar la repetició dels noms, malgrat ser pràctica tradicional i encara habitual en molts manuals, complica molt aquesta feina; així, a més, s'haurien evitat errors com el que atribueix *Lliçons de Gramàtica Catalana* d'Emili Vallès, publicat el 1916, a Enric Vallduví, autor del capítol 4 de sintaxi, nascut el 1962. De tota manera, no voldria desviar-me massa de l'avaluació global de la bibliografia, que és excel·lent.

Acabo amb dues observacions generals, relacionades amb l'impacte que confio que tindrà la *Gramàtica del català contemporani*. D'una banda, aquesta obra aconsegueix parlar de l'estructura del català en termes objectius, com a fruit d'una observació lingüística acurada, sense tenir complexos de criticar la normativa quan ha calgut, però alhora sense tenir això com a objectiu. En aquest sentit, com en molts altres, s'hi veu clarament la influència de Joan Solà. Aquest aspecte, crec, representa un pas endavant significatiu per encarilar les discussions lingüístiques del país: per a un bon tractament de les llengües convé tenir present sempre una bona descripció dels fets, independentment de qüestions normativistes. I d'una altra banda, el fet que el català compti amb un bon nombre d'investigadors, alguns de renom internacional, interessats a col·laborar en un projecte d'alta divulgació com aquest, diu molt a favor de la cultura catalana, ara enriquida amb una gran obra lingüística de referència.

• Janet DeCesaris és professora titular de traducció i interpretació de la Universitat Pompeu Fabra

ENIGMÍSTICA

Balançonims

MÀRIUS SERRA

MariusSerra@verbalia.com

L'especulació onomàstica és un àmbit constant de joc verbal. En aquesta columna ens hem acostat diverses vegades als noms de persona des de perspectives ben diverses. Naturalment, les combinacions xocants de nom i cognom són les més populars. Tothom coneix alguna història com les de la fictícia senyora Dolores Fuertes de Barriga, el governador civil franquista de Girona Armando Murga, el venedor d'enciclopèdies Marc Mata Bala, la filla que el llegendari doctor Dou tingué a bé de batejar amb el nom de Clara i el pintoresc diplomàtic iberoamericà senyor Aquiles Pinto Flores. Cada vegada que algú treu el tema dels noms xocants en una sobretaula en surten de nous. Els últims que han entrat al meu arxiu són de dos il·lustres nouvinguts a la poètica família Riba. L'any passat Pau Riba va ser avi. L'esperada néta va rebre el nom de Maia. Es veu que s'havia fet esperar tant que van trobar adient dir-li Maia Riba. Aquest octubre en Pau Riba i la Memi March han tingut un fill. El jove més petit oncle de la Maia ha rebut un nom de gran tradició literària: Lluïl. Neix destinat a la feridura de la lletra, perquè llueix una troica literària d'or: Lluïl Riba March. Enhorabona a tots els llullians, ribians i marquiens. I visca els *hippies* capaços de tenir nétes i fills alhora!

Fa deu anys en Tísner, que no era *hippy* però havia nascut murri, es va empecar el terme *triplonomàstic* per designar la gent que porta noms de pila als dos cognoms, com ara el poeta Miquel Martí i Pol. En van sortir molts exemples, perquè hi ha molts cognoms que provenen directament del nom. Fins i tot en va sortir un que va trencar el motlle: el director del Museu del Joguet de Figueres es diu Josep Maria Joan i Rosa, de manera que és un veritable *tetraonòmstic*. Arran de la proposta tisneriana vaig fixar-me més en la qüestió onomàstica i se'm va acudir d'investigar els noms ecoics com el de l'escriptor Vidal Vidal. La collita va ser prou fèrtil entre els escriptors catalans: el narrador nord-català Joan Lluís Lluís, el poeta menorquí Ponç Pons, el crític valencià Ramon Ramon... Després van venir els *fratrònims* o germans amb cognoms lleugerament alterats: Salvador Pániker i Raimon Panikkar, Gabriel Ferrater i Joan Ferraté, Enric Casasses i Anna Casassas... tot conformant un repertori d'il·lustres que encara ara va creixent amb les documentades aportacions dels lectors.

AMB UN ACCENT DESPLAÇAT

Finalment, una altra ribiana il·lustre, la lingüista Cèlia Riba, m'ha fet arribar una nova proposta tan bella com restrictiva. Després d'adonar-se que ella es podria haver dit Cèlia Celià, comença a buscar noms i cognoms que només es distingeixen per un accent desplaçat. La veritat és que no he conegut mai ningú que es digui Celià de cognom, però en canvi conec uns quants Julià, Clarà, Solé i Marí, les quatre altres nissagues explorades per na Cèlia. De manera que no resulta gens agosarat pensar en noies anomenades Júlia Julià, Clara Clarà, Sole Solé o Mari Marí. Na Cèlia creu que en podríem dir noms *ditònics* o *balanci*. Jo m'apunto a això dels mots balanci. ¿*Balançonims*? De noi sembla com si costés més, i de moment només en surten d'imperfectes, com ara un Pau de Pau i un Pere Parés. Envieu balançonims i a veure què.